

Statistics Sweden

Statistiska centralbyrån

Betalningsbalansen

Första kvartalet 2013

Betalningsbalansen

Första kvartalet 2013

Statistiska centralbyrån
2013

Balance of Payments. First quarter 2013

Statistics Sweden
2013

Producent <i>Producer</i>	Statistiska centralbyrån, enheten för betalningsbalans och finansmarknadsstatistik Statistics Sweden, Balance of Payments and Financial Markets Box 24300 SE-115 81 Stockholm +46 8 506 940 00
Förfrågningar <i>Inquiries</i>	Fredrik Öhrström, +46 8 506 941 12 fredrik.ohrstrom@scb.se Staffan Eriksson, +46 8 506 948 84 staffan.eriksson@scb.se

Det är tillåtet att kopiera och på annat sätt mångfaldiga innehållet i denna publikation. Om du citerar, var god uppge källan på följande sätt:
Källa: SCB, *Betalningsbalansen. Första kvartalet 2013.*

It is permitted to copy and reproduce the contents in this publication.
When quoting, please state the source as follows:
Source: Statistics Sweden, *Balance of Payments. First quarter 2013.*

Omslag/Cover: Ateljén, SCB

URN:NBN:SE:SCB-2013-FM04BR1302_pdf (pdf)

Denna publikation är endast tillgänglig på www.scb.se.

This publication will only be published on www.scb.se.

Förord

Betalningsbalansen sammanställs och publiceras sedan 2007 av Statistiska centralbyrån på uppdrag av Sveriges riksbank.

Betalningsbalansen är en sammanställning av Sveriges reala och finansiella transaktioner med omvärlden och delas in i bytesbalansen, kapitalbalansen och den finansiella balansen.

Denna rapport omfattar utfallet av första kvartalet 2013.

Statistiska centralbyrån, maj 2013

Folke Carlsson

Christina Ekblom

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	6
Betalningsbalansen första kvartalet 2013	7
Bytesbalansen	8
Handel i varor och tjänster	9
Faktorinkomster	13
Löpande transfereringar	16
Kapitalbalansen	16
Finansiell balans	17
Direkta investeringar	17
Portföljinvesteringar	18
Finansiella derivat	19
Övriga investeringar	21
Valutareserven	21
Revideringar	22
Vad är betalningsbalansen?	23
En härledning av betalningsbalansen	23
Sambandet med utlandsställningen	25

Sammanfattning

Betalningsbalansen gav första kvartalet ett överskott i bytesbalansen om 68 miljarder kronor. Därmed stärktes bytesbalansen med 4 miljarder kronor jämfört med motsvarande period föregående år. Förstärkningen beror främst på ett ökat överskott i tjänstebalansen men även på en stark handelsbalans.

Utrikeshandeln med tjänster gav ett överskott på 34 miljarder kronor och förstärktes jämfört med samma kvartal 2012 då det uppgick till 31 miljarder kronor. Störst förändring jämfört med motsvarande kvartal 2012 är att överskottet i övriga affärstjänster ökat från ett överskott på 16 miljarder kronor till drygt 19 miljarder kronor. Bland tjänsteslagen var det övriga affärstjänster samt licenser och royalties som bidrog mest till överskottet.

I samband med publiceringen av betalningsbalansen för det första kvartalet 2013 utökas antalet publicerade tjänsteslag från 11 till 26 redovisningsvariabler. Fullständig statistik med den mer detaljerade indelningen redovisas från och med första kvartalet 2003.

Den finansiella balansen genererade under kvartalet ett kapitalutflöde på 46 miljarder kronor. Den finansiella balansen präglas av Riksbankens förstärkning av valutareserven Riksbanken beslutade i december att den svenska valutareserven skulle förstärkas för att vid behov kunna förse bankerna med likviditet i utländsk valuta. Utökade åtaganden emot IMF ligger även bakom beslutet. Förstärkningen av valutareserven gav under kvartalet ett nettoutflöde i valutareserven på 98 miljarder kronor. Valutareserven uppgick till 432 miljarder kronor. Finansieringen skedde genom emissioner av statsobligationer vilket även genererar motsvarande inflöde för portföljinvesteringar. Totalt gav portföljinvesteringar ett inflöde på 147 miljarder kronor.

Betaldningsbalansen första kvartalet 2013

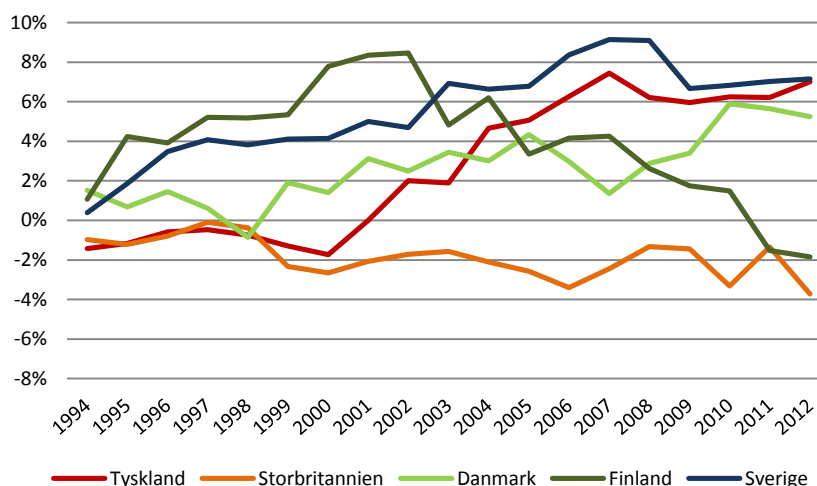
Bytesbalansen förstärktes första kvartalet och gav ett överskott på 68 miljarder kronor. Kapitalbalansen gav ett utflöde på en halv miljard kronor och den finansiella balansen genererade ett nettoutflöde på 46 miljarder kronor.

Betaldningsbalansen delas in i *bytes-*, *kapital-* och den *finansiella balansen* och är en sammanställning av ett lands reala och finansiella transaktioner med omvärlden. Värdeförändringar orsakade av t.ex. förändrade marknadsvärden och valutakursförändringar är exkluderade varför förändrade ställningsvärden inte till fullo kan förklaras av betaldningsbalansen transaktioner.

Bytesbalansen ger en bild av ett lands reala flöden med omvärlden och består av handel- och tjänstebalansen, faktorinkomster och löpande transfereringar såsom t.ex. EU-bidrag och avgifter. *Kapitalbalansen* består i huvudsak av EU-bidrag/avgifter samt U-bistånd för reala investeringar och utgör en mycket liten del av betaldningsbalansen. Den *finansiella balansen* delas in i direktinvesteringar, portföljinvesteringar, övriga investeringar, finansiella derivat och valutareserven. Den finansiella balansen visar hur ett underskott i bytes- och kapitalbalansen finansieras eller vilka investeringar som görs vid ett överskott.

Relationen mellan bytes-, kapital- och den finansiella balansen gör att summan av dessa poster ska bli noll. På grund av mätfel, periodiseringar etc. uppstår dock en restpost som är en residual av diskrepansen. Bytes- och kapitalbalansen illustrerar således om ett land är nettoutlåntagare eller nettolåntagare. Alltsedan 1994 har summan av Sveriges bytes- och kapitalbalans varit positiv och Sverige har därmed tillhört den grupp av länder som är nettosparare. Det är emellertid stora skillnader mellan länders bytesbalanser vilket illustreras i diagram 1.

Diagram 1: Bytesbalansen som andel av BNP, 1994-2012

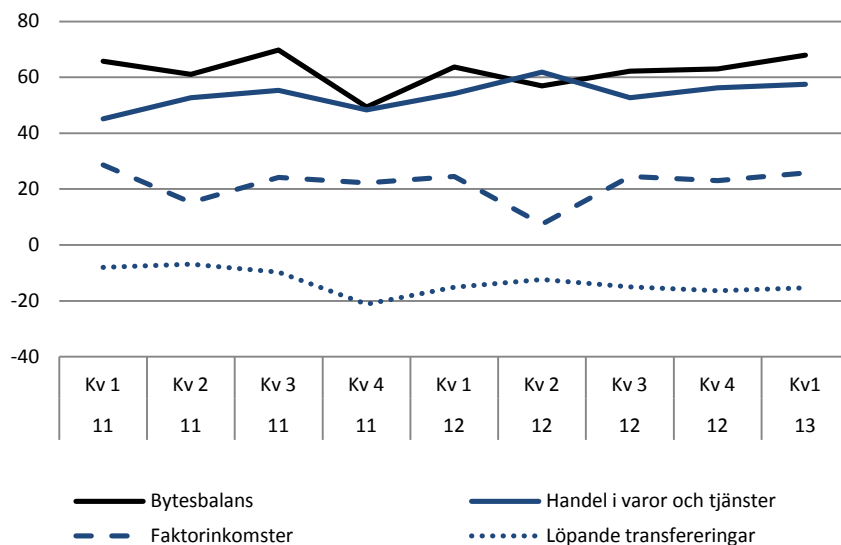

Källa: Eurostat. Uppgifterna är senast tillgängliga data.

Bytesbalansen

Bytesbalansen omfattar *handel i varor och tjänster, faktorinkomster och löpande transfereringar* vilket illustreras i diagram 2. Diagrammet visar att merparten av överskotten genereras från handel med varor och tjänster. Faktorinkomster innefattar kapitalavkastning från finansiella tillgångar och skulder samt löner medan löpande transfereringar främst består av EU-bidrag/avgifter samt U-bistånd.

Diagram 2: Bytesbalansen och dess ingående poster, mdr SEK

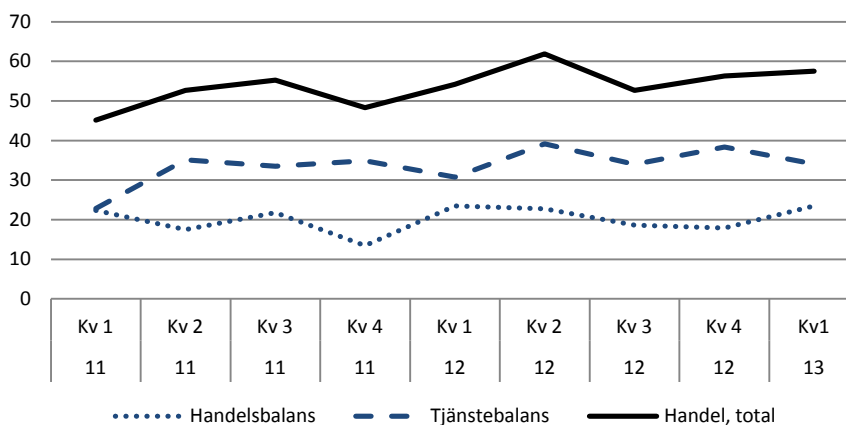

Överskottet i bytesbalansen uppgick första kvartalet till 68 miljarder kronor. Det är en ökning jämfört med samma kvartal föregående år då överskottet uppgick till 64 miljarder kronor. Både handel i varor och tjänster samt faktorinkomster har bidragit till det ökade överskottet medan löpande transfereringar har bidragit negativt genom ett ökat underskott.

Handel i varor och tjänster

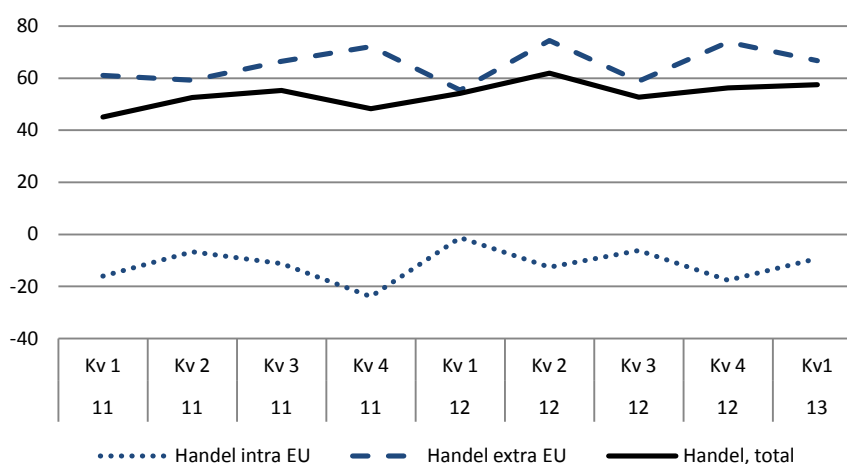
Handel i varor och tjänster beskrivs i termer av *handels- och tjänstebalans*. Handelsbalansen utgör nettot av de varor som importeras och exporteras till och från Sverige och tjänstebalansen är motsvarande för tjänster. Diagram 3 visar att tjänstebalansen står för större delen av överskottet i utrikeshandeln.

Diagram 3: Handel uppdelat på handels- och tjänstebalans, netto mdr SEK

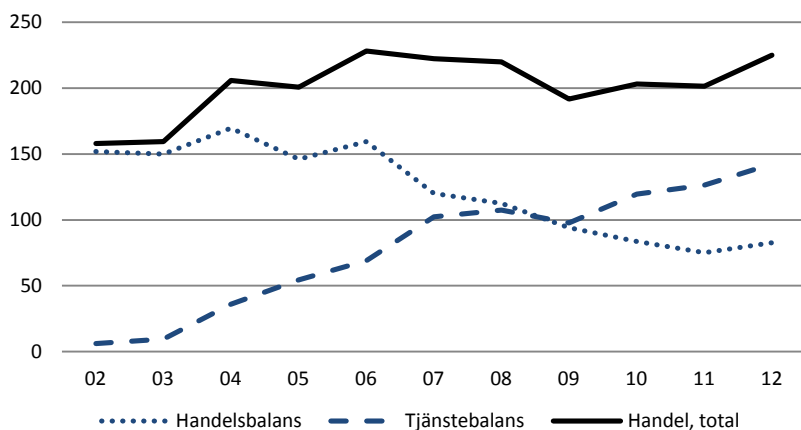
Utrikeshandel i varor och tjänster gav första kvartalet ett överskott på 58 miljarder kronor. Samma kvartal föregående år uppgick överskottet till 54 miljarder kronor. Det är främst en stärkt tjänstebalans som bidragit till det ökade överskottet i handeln i varor och tjänster. Diagram 4 illustrerar att överskottet i handel i varor och tjänster kommer från länder utanför EU medan handeln i varor och tjänster med EU-länder visar underskott.

Diagram 4: Handel, intra- extra EU, mdr SEK

Utrikeshandeln i tjänster har fortsatt utvecklas starkt. Det var dock först 2009 som tjänstebalansen kom att utgöra den största delen av överskottet i utrikeshandeln vilket illustreras i diagram 5. Samtidigt som överskottet i tjänstehandeln har ökat har överskottet i varuhandeln minskat. Det sammanlagda överskottet i handel i varor och tjänster har därför legat på en relativt stabil nivå de senaste åren.

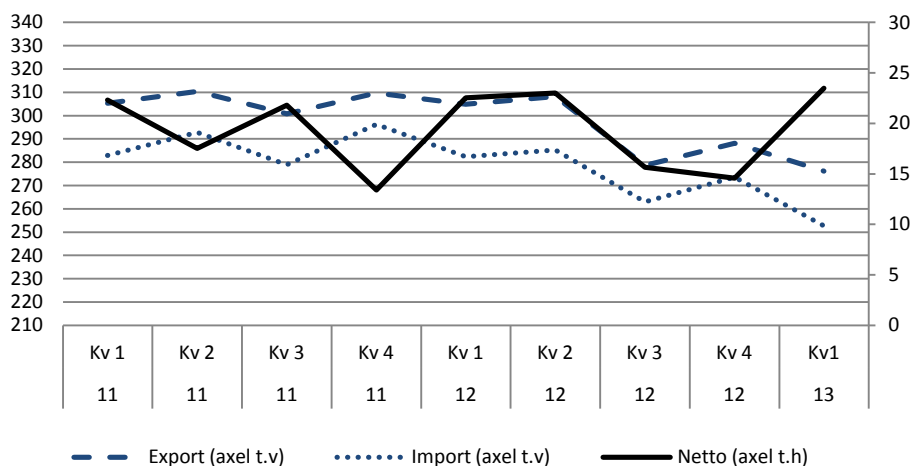
Diagram 5: Handel uppdelad på handel- och tjänstebalansbalans, 2002-2012 netto mdr SEK

Handelsbalansen

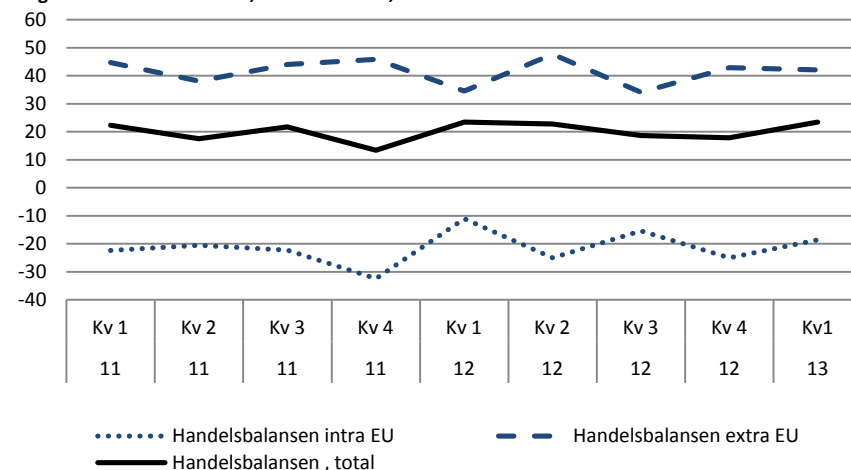
Överskottet i handelsbalansen uppgick till 24 miljarder kronor och var i nivå med samma period föregående år. Både varuexporten och varuimporten minskade dock betydligt det senaste kvartalet. Det har medfört att överskottet i handelsbalansen i stort sett är oförändrat jämfört med samma period föregående år.

Diagram 6: Handelsbalans, Export, import och netto, mdr SEK

Handelsbalansen uppvisar fortsatt överskott mot länder utanför EU medan handelsbalansen mot EU-länder uppvisar underskott. Jämfört med samma period föregående år har överskottet mot länder utanför EU ökat medan underskottet i handeln med EU-länder har ökat.

Diagram 7: Handelsbalansen, intra- extra EU, mdr SEK

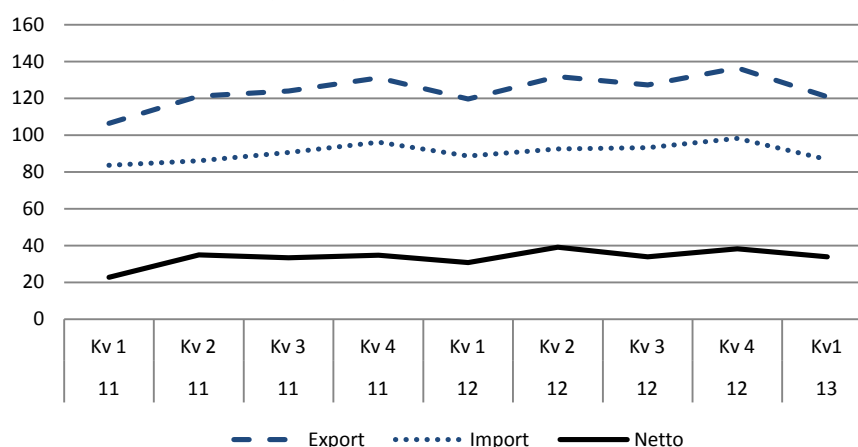

Tjänstebalansen

Under första kvartalet gav tjänstebalansen ett överskott på 34 miljarder kronor. Det är en förstärkning jämfört med samma kvartal föregående år då överskottet uppgick till 31 miljarder kronor.

Bland tjänsteslagen är det finansiella tjänster och tekniska tjänster som bidrar mest till ökningen i tjänstebalansen. Exporten av finansiella tjänster hade ett relativt starkt första kvartal och överskottet ökade med drygt 1 miljard kronor jämfört med samma kvartal föregående år. Samtidigt som importen av tekniska tjänster under första kvartalet i år var svag, var också motsvarande export under första kvartalet i fjol ganska svag. Detta ledde till att överskottet för tekniska tjänster ökade med drygt 2 miljarder kronor jämfört med samma kvartal föregående år.

Diagram 8: Tjänstebalans, Export, import och netto, mdr SEK

Antalet tjänsteslag som publiceras i den officiella statistiken har fr.o.m. detta kvartal utökats från 11 till 26 redovisningsvariabler. Fullständig statistik med den mer detaljerade indelningen finns fr.o.m. första kvartalet 2003. Det har tillkommit ett flertal transportslag till posten transporter. Även kommunikationstjänster och övriga affärstjänster

redovisas mer detaljerat med fler underliggande tjänsteslag. Av dessa nya redovisningsvariabler bidrar vägtransporter, merchantingtjänster, tekniska tjänster och övriga tjänster mest till tjänstebalansens överskott. Forskning och utveckling är det tjänsteslag som har störst negativ påverkan på nettot.

Merchanting är det enskilda tjänsteslag som bidrar allra mest till överskottet i tjänstebalansen. Tjänsteslaget utgör ca 45 procent av tjänstebalansens netto och har utvecklats starkt på 10 år. Under första kvartalet i år var värdet av merchanting knappt 16 miljarder kronor. Merchanting är inköp och vidareförsäljning av varor som inte passerar svensk gräns och räknas definitionsmässigt till tjänstebalansen. Som export redovisas den försäljningsmarginal som utgörs av skillnaden mellan försäljningsvärdet och inköpsvärdet. En betydande andel av merchanting utgörs av handel inom företagskoncerner. Omfattningen av merchanting påverkas av företagens affärsupplägg. Istället för merchanting kan företag låta dotterbolagen fakturera försäljningen. Då uppkommer inget merchantingvärde utan moderbolaget får istället intäkter i form av utdelning, som inte räknas till tjänstebalansen utan är en faktorinkomst.

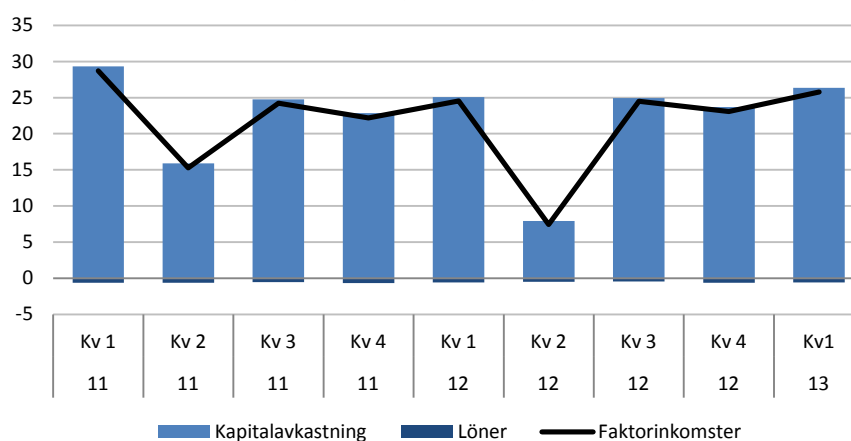
Tjänstehandeln har utvecklats starkt de senaste 10 åren. På denna period har tjänsteexporten fördubblats. Tjänsteimporten har också ökat kraftigt, men inte i samma takt vilket medfört att tjänstebalansen förstärkts betydligt. Tjänstehandeln har haft en starkare utveckling än varuhandeln som inte har ökat i samma takt. Överskotten i handelsbalansen har istället minskat då varuimporten ökat mer än varuexporten. Därför bidrar tjänstebalansen nu med större överskott än handelsbalansen. Varuhandel och tjänstehandel är ofta sammankopplade. Den ökade handeln i tjänster kan dels bero på tjänstesektorns tillväxt samt ett ökat tjänsteinnehåll i tillverkningsindustrin.

Att tjänstebalansen har stärkts mycket de senaste 10 åren kommer främst av ett ökat överskott i posten övriga tjänster men även ett minskat underskott i posten resor. Utländsk konsumtion vid resande i Sverige har ökat mer än svensk konsumtion vid resande i utlandet. Det ökade överskottet i posten övriga tjänster kommer av att exporten ökat mer än importen. Där är det främst posten övriga affärstjänster som ökat och det beror främst på att överskotten i tjänsteslaget merchanting har mer än dubblats på 10 år. Ett ökat överskott i tekniska tjänster har också bidragit till förstärkningen. Även data- och informationstjänster samt licenser och royalties har utvecklats starkt och bidrar nu med betydande nettoexport. Den stigande trenden har dock mattats av den senaste tiden och överskotten i dessa poster har istället avtagit.

Faktorinkomster

Faktorinkomster består av lön för arbete och avkastning på investerat kapital. Posten bidrar med ett betydande överskott till bytesbalansen. Kapitalavkastningen bidrar med den större delen av faktorinkomsterna vilket även illustreras i diagram 9. Under första kvartalet ökade överskottet i faktorinkomsterna något jämfört med samma kvartal föregående år och uppgick till 26 miljarder kronor.

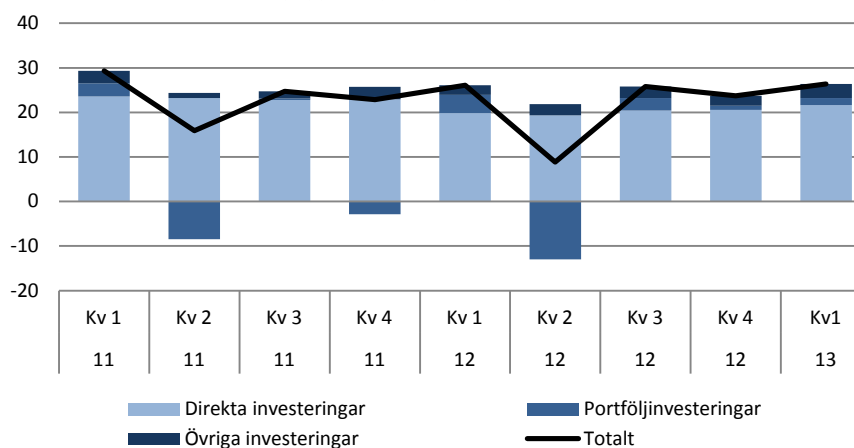
Diagram 9: Faktorinkomster uppdelat på kapitalavkastning och löner

Kapitalavkastning

Kapitalavkastningen i bytesbalansen kommer från Sveriges tillgångar och skulder gentemot utlandet och delas in i *direktinvesteringar*, *portföljinvesteringar* och *övriga investeringar*.

Diagram 10: Kapitalavkastning uppdelat på tillgångsslag, netto mdr SEK

Kapitalavkastningen bidrar med ett betydande överskott. Överskottet uppgick första kvartalet till 26 miljarder kronor, vilket är något högre jämfört med samma period föregående år. Den större delen av kapitalavkastningen genereras från direktinvesteringar där avkastningen varit relativt stabil över tiden.

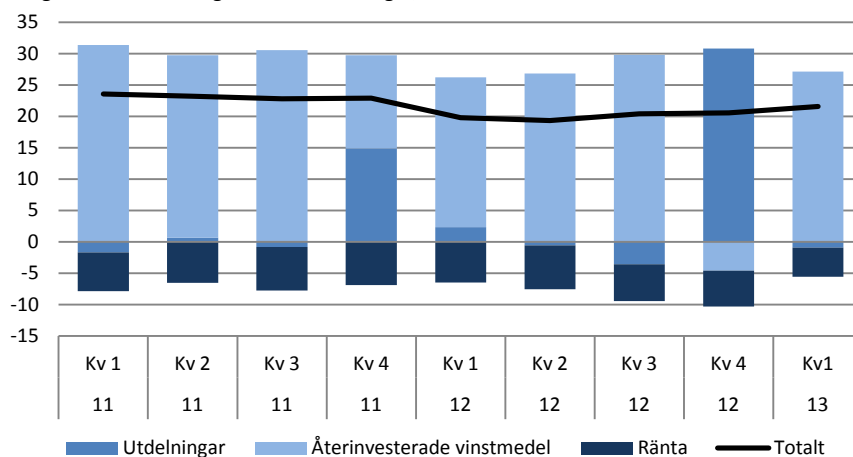
Avkastning direkta investeringar

Avkastningen på direkta investeringar bidrog med ett överskott på 22 miljarder kronor under första kvartalet 2013. Avkastningen på svenska direkta investeringar uppgick till 55 miljarder kronor medan avkastningen på utländska direktinvesteringar i Sverige uppgick till 33 miljarder kronor.

Utdelningar var relativt små vilket de normalt är under första kvartalet. Detta medför relativt stora återinvesterade vinstmedel. Återinvesterade vinstmedel avser den del av vinsten i bolagen som gjorts under perioden och som inte delas ut.

Räntor på lån inom direktinvesteringsförhållande bidrog med ett underskott på knappt 5 miljarder kronor. Underskottet har minskat jämfört med tidigare perioder samtidigt som företag inom direktinvesteringsförhållande minskat sina skulder mot utlandet de senaste kvartalen.

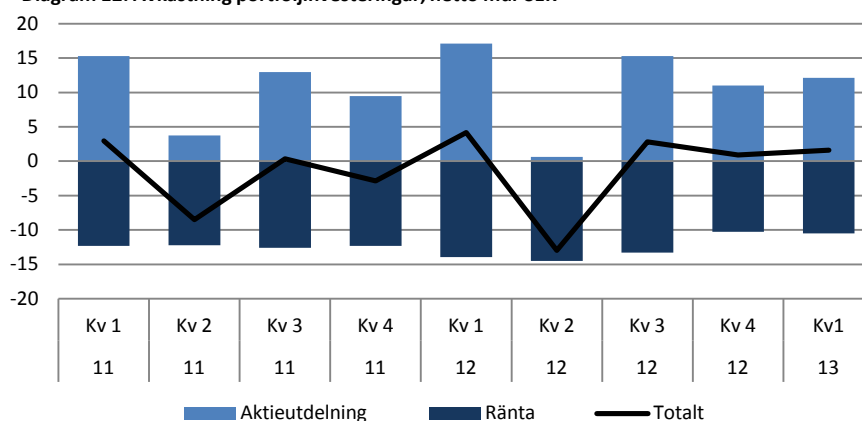
Diagram 11: Avkastning direkta investeringar, netto mdr SEK

Avkastning portföljinvesteringar

Avkastning på portföljinvesteringar består av utdelningar på aktier samt ränta på skuldpaper. Posten är relativt säsongvarierad vilket främst beror på aktieutdelningarna. Generellt är det under det andra kvartalet som utdelningar i svenska bolag realiserar vilket ger större utflöden under det kvartalet.

Diagram 12: Avkastning portföljinvesteringar, netto mdr SEK

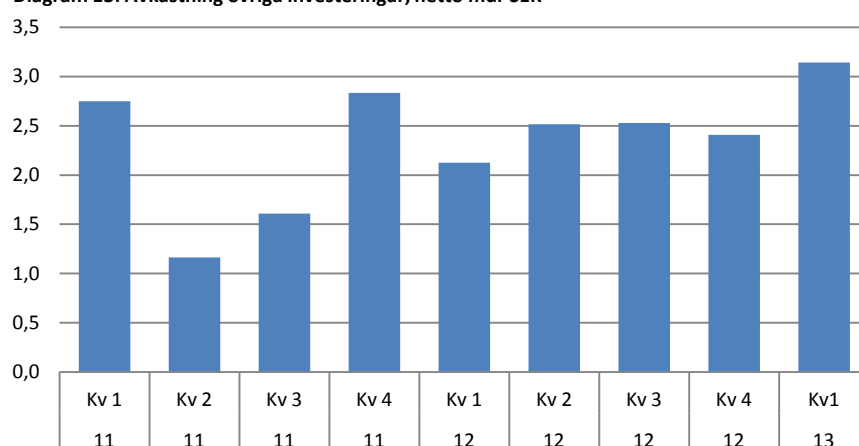
Avkastningen på portföljinvesteringar genererade ett kapitalöverskott på knappt 2 miljarder kronor under årets första kvartal vilket kan jämföras med ett inflöde på drygt 3 miljarder för samma kvartal 2012. Aktieutdelningar som innefattar såväl aktieutdelningar som avkastning på fonder minskade med 5 miljarder kronor jämfört motsvarande kvartal 2012. Det förklaras främst av att aktieutdelningar på svenska aktier varit större under första kvartalet 2013 än de var under motsvarande kvartal 2012.

Utflödet i räntor för räntebärande värdepapper minskade med 4 miljarder kronor jämfört med motsvarande period 2012. Det förklaras främst av att räntan på svenska värdepapper minskat.

Avkastning övriga investeringar

Avkastningen på övriga investeringar består av avkastningen på lån och depositioner och korrelerar därför med utvecklingen på Sveriges ställningsvärden för övriga investeringar. Nettoavkastningen på övriga investeringar uppgick under första kvartalet till 3 miljarder kronor. Detta är en ökning på drygt 1 miljard jämfört med samma kvartal förra året.

Diagram 13: Avkastning övriga investeringar, netto mdr SEK

Löpande transfereringar

Löpande transfereringar innefattar överlåtelser av reala eller finansiella tillgångar utan att liknande motprestationer görs. Posten omfattar främst *EU-bidrag* och *U-bistånd* och gav under första kvartalet ett utflöde på 15 miljarder kronor. Det är främst transaktioner med EU som står för utflödet.

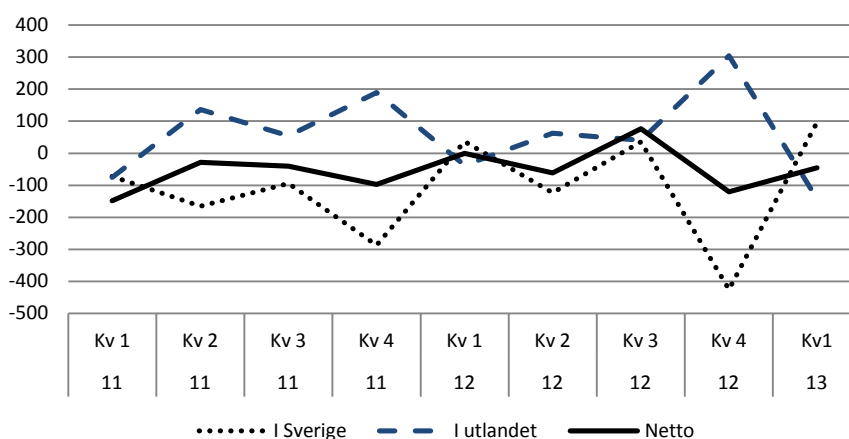
Kapitalbalansen

Kapitalbalansen består främst av *EU-bidrag* och *U-bistånd* för investeringar men omfattar även "överlåtelser av rättigheter" (patent, copyright, m.m.). Kapitalbalansen genererar mindre flöden än löpande transfereringar och posten har dessutom gett upphov till inflöden under vissa år. Första kvartalet gav kapitalbalansen ett nettoutflöde på en halv miljard kronor.

Finansiell balans

Den finansiella balansen består av *direkta investeringar*, *portföljinvesteringar*, *övriga investeringar*, *finansiella derivat* och *valutareserven* och gav upphov till nettoutflöden om 46 miljarder kronor under årets första kvartal. Posterna portföljinvesteringar och finansiella derivat genererade under första kvartalet stora inflöden men den finansiella balansen visade ändå på ett nettoutflöde eftersom direkta investeringar och valutareserven gav än större utflöden.

Diagram 14: Finansiell balans, mdr SEK

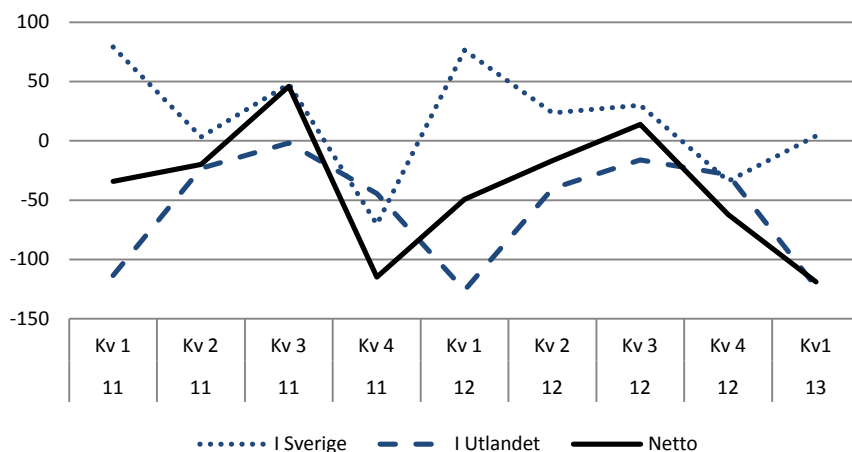

Direkta investeringar

Totalt gav direkta investeringar under första kvartalet ett nettoutflöde på 119 miljarder kronor. Svenska direktinvesteringar i utlandet ökade med 123 miljarder kronor medan utländska direktinvesteringar i Sverige ökade med 4 miljarder kronor.

Kvartalet präglas av att flera företag minskat sin skuld mot koncernföretag i utlandet. Detta har medfört utflöden inom direktinvesteringslån både för svenska direktinvesteringar i utlandet och för utländska direktinvesteringar i Sverige. Därmed fortsätter minskningen av skulder mot utlandet som började under fjärde kvartalet 2012 som troligen beror på begränsningar i ränteavdrag som trädde i kraft 2013. Skulderna har i många fall reglerats mot eget kapital. Återinvesterade vinstmedel bidrar också med större utflöden till följd av att utdelningar som vanligt varit relativt låga under första kvartalet.

Diagram 15: Direktinvesteringar, mdr SEK

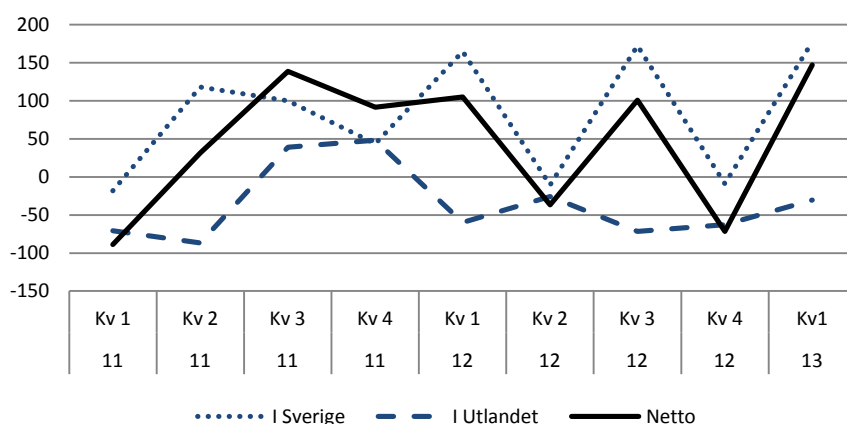
Förändringar i de utländska direktinvesteringarna i Sverige har traditionellt ansetts spegla förändringar i den utlandsägda verksamhetens omfattning i Sverige medan förändringar i de svenska direktinvesteringarna i utlandet har ansetts uttrycka förändringar i den svenska verksamhetens omfattning i utlandet. Internationella koncerner minimerar emellertid i ökad utsträckning kostnaderna på koncernnivå genom att globalt dra nytta av skatte- och finansierings fördelar i olika länder. Detta har fått som följd att en del av de kapitalflöden som sker inom direktinvesteringar utgör ett kapitalflöde genom landet och speglar således inte alltid en förändring i den utländska verksamhetens omfattning.

Portföljinvesteringar

Portföljinvesteringar består av aktier och fonder samt räntebärande värdepapper. Ett aktieinnehav redovisas som en portföljinvestering om ägandet är lägre än 10 procent av aktiekapital eller röster (jämför med direkta investeringar).

Portföljinvesteringar med utlandet gav under årets första kvartal ett kapitalinflöde på 147 miljarder kronor netto. Inflödet förklaras av handeln med svenska räntebärande värdepapper som genererade ett inflöde på 191 miljarder kronor. Riksgälden svarar för en stor del av inflödet då upplåning mot utlandet ökade med 101 miljarder kronor vilket framförallt berodde på emissioner av statsobligationer utgivna i utländsk valuta för 73 miljarder kronor.

Diagram 16: Portföljinvesteringar, mdr SEK

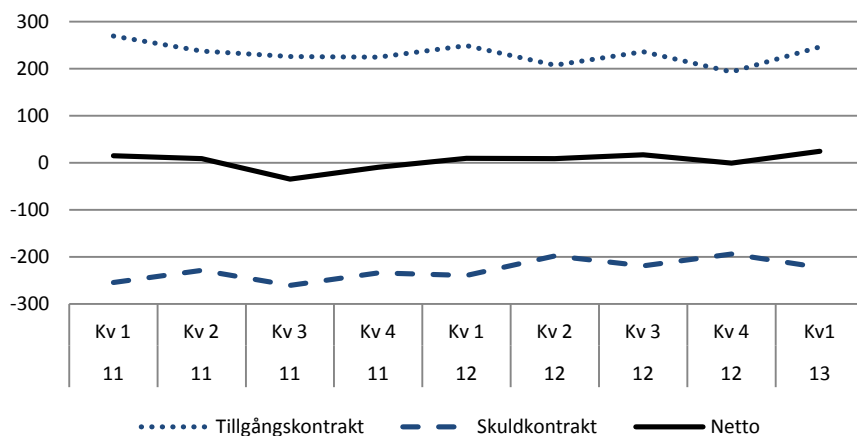
Efter den finansiella krisen 2008 har portföljinvesteringar på helårdbasis genererat inflöden i den finansiella balansen. Utflödet under 2008 förklaras främst av att svenska banker nettoamorterade på sina utlandsskulder till följd av finanskrisen. Därefter har emissioner av såväl banker, bostadsinstitut som icke finansiella företag varit den främsta förklaringen till de inflöden som har genererats.

Finansiella derivat

Finansiella derivat utgörs i största grad av Swapkontrakt i räntor och valutor och främsta innehavare är de svenska storbankerna. Positivt marknadsvärderade kontrakt mot utländsk motpart definieras som en tillgång och på samma sätt definieras ett kontrakt med ett negativt marknadsvärde som ett skuldkontrakt.

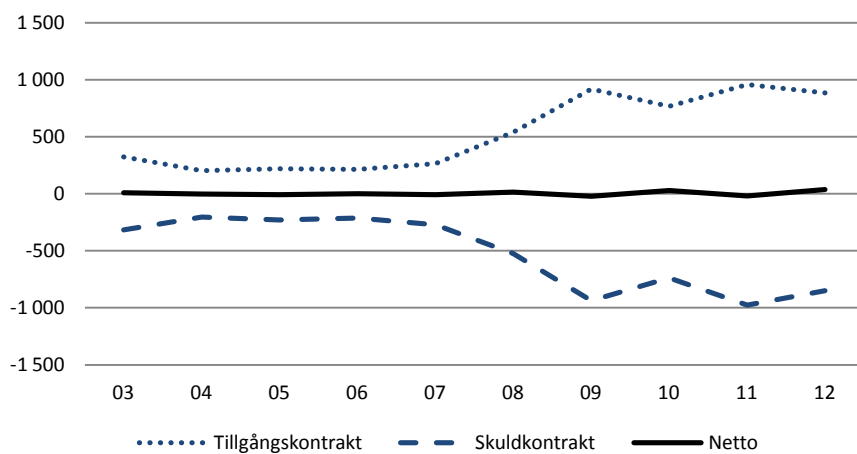
Finansiella derivat genererade första kvartalet ett nettoinflöde på 24 miljarder kronor. Den svenska kronans förstärkning under kvartalet bidrog till att många swapkontrakten genererat inflöden. En global börsuppgång har det här kvartalet bidragit till att en del indexrelaterade derivat där hävstänger används resulterat i stora nettoinflöden.

Diagram 17: Finansiella derivat, 2002-2011, mdr SEK

Till följd av den globala finanskrisen ökade marknadsvärdena i såväl skuld- som tillgångskontrakt vilket har gett större flöden i finansiella derivat under de senaste åren. Ställningsvärden i finansiella derivat illustreras i diagram 18.

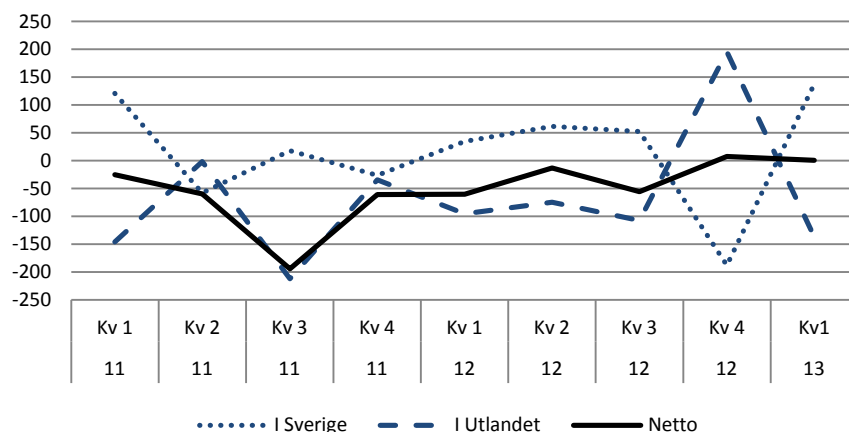
Diagram 18: Finansiella derivat, mdr SEK

Övriga investeringar

Övriga investeringar består huvudsakligen av banksektorns lån till och från utlandet exklusive värdepapperslån. Detta innefattar bland annat reverslån, depositioner och repor.

Diagram 19: Övriga investeringar, mdr SEK

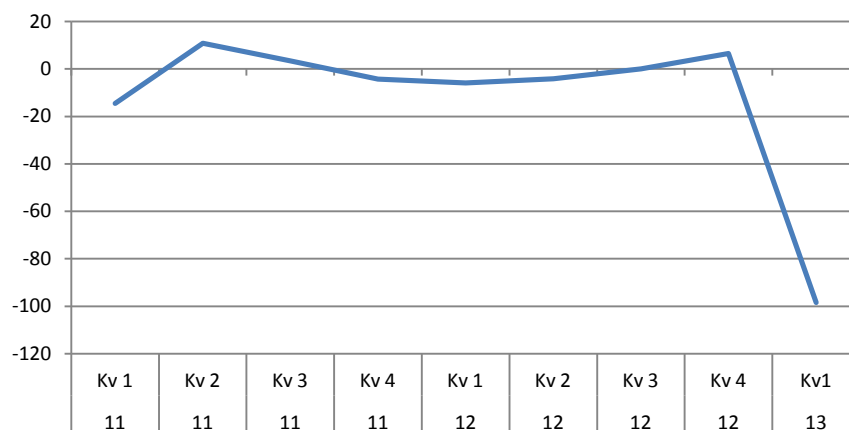
Övriga investeringar gav under kvartalet ett mindre nettoinflöde. Nettoflödet var relativt lågt jämfört med tidigare perioder vilket bland annat kan förklaras av att utlåning och upplåning låg på samma nivåer under kvartalet. Bankerna stod för större delen av kapitalflödena.

Valutareserven

Valutareservens huvudsyfte är att den ska kunna användas för att Riksbanken ska kunna uppfylla sina åtaganden vilket innebär att ge tillfälliga likviditetsstöd till insolventa banker, att fullgöra Sveriges del i den internationella valutafonden (IMF) och att vid behov intervensera på valutamarknaden.

Valutareserven genererade under första kvartalet 2013 utflöden på 98 miljarder kronor efter Riksbankens beslut för förstärkning av valutareserven mot bakgrund av den osäkra situationen i omvärlden samt för åtagandena mot Internationella valutafonden (IMF). Efter förstärkningen uppgick valutareserven till 432 miljarder kronor. Finansieringen skedde genom emissioner av statsobligationer vilket även genererar motsvarande inflöde för portföljinvesteringar.

Diagram 20: Valutareserven, netto mdr SEK

Revideringar

Sveriges revideringspolicy för betaldningsbalansen är enligt följande:

- Vid publicering av kvartal 1 revideras närmast föregående 4 kvartal
- Vid publicering av kvartal 2 revideras föregående 13 kvartal
- Vid publicering av kvartal 3 revideras föregående 10 kvartal
- Vid publicering av kvartal 4 revideras föregående 11 kvartal

Undantagsvis kan ytterligare perioder revideras om det skett metodändringar eller tillkommit nya data som ger en påtagligt förändrad bild av betaldningsbalansen.

Betaldningsbalansen har reviderats från 2012 kvartal 1 till och med 2012 kvartal 4. Under den reviderade perioden skedde revideringar om -9 miljarder netto i bytesbalansen och 26 miljarder netto i den finansiella balansen.

Vad är betalningsbalansen?

Betalningsbalansen produceras och sammanställs sedan 2007 av Statistiska centralbyrån på uppdrag av Sveriges riksbank.

I en sluten ekonomi bestäms nivån på investeringarna av det samlade sparandet i ekonomin. Detta innebär att om sparandet av någon anledning minskar blir följden att även investeringarna minskar. I en öppen ekonomi är sambandet mellan sparande och investeringar inte lika tydligt eftersom globala finansiella marknader gör att internationellt kapital enkelt kan flöda mellan länder. Betalningsbalansen innehåller information om dessa flöden. Det är helt enkelt en sammanställning av ett lands reala och finansiella transaktioner med omvärlden. Betalningsbalansen huvudaggregat är *bytesbalansen*, *kapitalbalansen* och den *finansiella balansen*.

En härledning av betalningsbalansen

Ett lands bruttonationalprodukt, BNP_t , är det samlade värdet på de varor och tjänster som produceras i landet under ett visst år t . Produktionen används till att tillfredsställa antingen den inhemska efterfrågan i form av hushållens konsumtion, C_t , privata investeringar, I_t , och offentliga utgifter, G_t , eller till att levereras utomlands i form av export av varor och tjänster, X_t . Den inhemska efterfrågan kan även tillgodoses av import av varor och tjänster, M_t . Den s.k. nationella inkomstidentiteten visar att ett lands produktion under ett enskilt år är lika med summan av den inhemska efterfrågan ($C_t + I_t + G_t$) och nettoförsäljningen av varor och tjänster till övriga världen ($X_t - M_t$):

$$BNP_t = C_t + I_t + G_t + X_t - M_t.^1 \quad (1)$$

Genom att addera de s.k. nettofaktorinkomsterna, F_t , d.v.s. svenska faktorinkomster intjänade utomlands (svenska löntagares ersättning utomlands samt avkastningen på svenskt kapital utomlands) minus utländska faktorinkomster intjänade i Sverige (utländska löntagares ersättning i Sverige samt avkastningen på utländskt kapital i Sverige) kan (1) skrivas om i termer av den s.k. bruttonationalinkomsten, BNI_t :²

$$BNI_t = C_t + I_t + G_t + X_t - M_t + F_t. \quad (2)$$

En omskrivning av (2) ger:

$$BNI_t - C_t - G_t = S_t = I_t + X_t - M_t + F_t, \quad (3)$$

¹ Denna relation kallas för en identitet eftersom den definitionsmässigt måste vara uppfylld i varje enskild tidsperiod.

² Dessa faktorinkomster kallas numera ofta för primära inkomster. Nettofaktorinkomsterna består av löner, kapitalavkastning och löpande transfereringar.

där S_t avser det samlade nationella sparandet i ekonomin. Det nationella sparandet utgörs av den konsoliderade offentliga sektorns sparande, $T_t - G_t$, där T_t är skatteintäkten, och hushållens sparande, $BNI_t - T_t - C_t$.³

Enligt (3) gäller:

$$S_t - I_t = X_t - M_t + F_t. \quad (4)$$

Differensen mellan S_t och I_t kallas ofta för nettoinvesteringarna gentemot utlandet och differensen mellan X_t och M_t kallas för handel i varor och tjänster. $X_t - M_t + F_t$ är bytesbalansen. Ekvation (4) visar därmed att det finns ett enkelt samband mellan nettoinvesteringarna och handeln i varor och tjänster. För en given nettofaktorinkomst kommer alltid förändringar i differensen mellan S_t och I_t att följas av motsvarande förändringar i differensen mellan X_t och M_t . Ekvation (4) visar också att det inte går att på kort sikt reducera ett underskott i handeln i varor och tjänster utan att samtidigt öka det nationella sparandet eller minska de inhemska investeringarna.⁴ Det är även intressant att notera att ekvation (4) innebär att om hushållens sparande är lika stort som de inhemska investeringarna, kommer den offentliga sektorns sparande utvecklas ungefär som nettoexporten över tiden.⁵

På samma sätt som det nationella sparandet kan delas upp i den konsoliderade offentliga sektorns sparande och hushållens sparande kan de inhemska investeringarna delas upp i den offentliga sektorns investeringar och privata investeringar. Denna uppdelning ger vid handen att om den offentliga sektorns investeringar överstiger denna sektors sparande, och om detta inte fullt ut motverkas av ett sparandeöverskott i den privata sektorn, måste detta per definition motsvaras av ett underskott i bytesbalansen. Ett växande underskott i bytesbalansen kan därigenom vara ett tecken bland andra på att statens utgifter är högre än inkomsterna.

Genom att kombinera den nationella inkomstidentiteten (1) med den nationella budgetrestriktionen kan betalningsbalansen härledas. Enligt budgetrestriktionen är landets samlade utgifter i varje tidsperiod begränsade av inkomsten i samma period och landets möjligheter att låna:

$$BNP_t + r_t A_t = C_t + I_t + G_t + (A_{t+1} - A_t). \quad (6)$$

där A_t är nettotillgångarna gentemot utlandet i period t och $r_t A_t$ är ränteavkastningen på dessa tillgångar. Nettotillgångarna består i sin tur av kapitalbalansen och den finansiella balansen. Från (1) och (6) erhålles enkelt betalningsbalansen:

³ Detta innebär alltså att det nationella sparandet är identiskt med summan av den offentliga sektorns sparande och hushållens sparande.

⁴ Nettofaktorinkomsterna antas vara konstanta på kort sikt.

⁵ Denna relation innebär i själva verket att den offentliga sektorns budgetbalans under vissa tidsperioder kommer att samvariera med utrikeshandeln i varor och tjänster.

$$X_t - M_t + F_t = -(A_t - A_{t+1}). \quad (7)$$

Vänsterledet i betalningsbalansen (7) är, som tidigare har nämnts, bytesbalansen som består av summan av handeln i varor och tjänster och nettofaktorinkomsterna. Termen $(A_t - A_{t+1})$ i högerledet visar hur nettotillgångarna gentemot utlandet förändras över tiden. Notera att om svenskar nettoköper utländska tillgångar så uppvisar kapitalbalansen och den finansiella balansen ett nettounderskott, d.v.s. $A_t - A_{t+1} < 0$. Ekvation (7) innebär således att summan av bytesbalansen, kapitalbalansen och den finansiella balansen alltid är identiskt lika med noll.⁶

Sambandet med utlandsställningen

Eftersom den finansiella balansen mäter nettoutlåningen gentemot omvärlden kommer en förändring i bytesbalansens saldo – per definition – alltid att motsvaras av en likartad förändring i nettoanspråken gentemot omvärlden. Ett bytesbalansöverskott motsvaras således av en ökning av nettofordringarna – privata eller offentliga – gentemot omvärlden. Överskottet kan även återspeglas i en ökning av valutareserven eftersom valutareservstransaktionerna ingår i den finansiella balansen. Ett underskott i bytesbalansen innebär istället att nettoförvärven från omvärlden måste betalas antingen genom avveckling av utländska tillgångar eller genom en ökning av skulderna till utlandet.

Detta innebär att om t.ex. Sverige köper mer tillgångar utomlands än vad som säljs till utlandet (detta är detsamma som att säga att nettot av den finansiella balansen är mindre än noll) måste Sverige samtidigt sälja mer varor och tjänster till utlandet än vad som köps från utlandet. De samlade betalningarna ut ur ett land måste helt enkelt motsvara det samlade betalningsinflödet.

Utlandsställningen visar ett lands totala nettoskuldsättning och redovisas i form av stockuppgifter över samtliga inhemska sektors tillgångar och skulder gentemot omvärlden. Nettot av tillgångarna och skulderna är således ett mått på ett lands förmögenhet gentemot omvärlden. Stockuppgifterna redovisas till marknadsvärde och delas precis som den finansiella balansen in i direkta investeringar, portföljinvesteringar, finansiella derivat, övrigt kapital och valutareserven.⁷

⁶ Eftersom en rad olika källor används för att mäta posterna i betalningsbalansen uppstår såväl mätfel som periodiseringsfel och därför ingår också en residual i form av en restpost.

⁷ I vissa fall används det bokförda värdet istället för marknadsvärdet p.g.a. att underlaget för beräkning av marknadsvärdet är otillräckligt.

Sambandet mellan utlandsställningen och de transaktioner som ingår i betalningsbalansen illustreras i figuren nedan. Förändringar i nettoställningen gentemot omvärlden beror både på genomförda transaktioner som registreras i den finansiella balansen och på förändringar i växelkurser och tillgångspriser. Dessutom kan stockarna påverkas av t.ex. nedskrivningar av fordringar (ett exempel på övriga korrigeringar i figuren). Om bytesbalansen under en längre period uppvisar under- eller överskott medför detta en uppbyggnad av antingen en nettoskuld eller en nettotillgång.

Förändringar av utlandsställningen beroende på					
Ingående balans	Transaktioner	Prisförändringar	Valutakursförändringar	Övriga korrigeringar	Utgående balans

